МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное учреждение
высшего профессионального образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Отделение татарской филологии и культуры имени Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ
Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Таюрский Д.А.
____
"___"_______________20___ г.

Программа дисциплины

История татарской литературы XIX века Б3+.Б.1.2

Направление подготовки: 032700.62 - Филология
Профиль подготовки: Прикладная филология (Татарский язык и литература, арабский язык)
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский

Автор(ы):
Гилазов Т.Ш.
Рецензент(ы):
Миннегулов Х.Ю.

СОГЛАСОВАНО:
Заведующий(ая) кафедрой: Закирзянов А. М.
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ____________ 201__г
Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (отделение татарской филологии и культуры имени Габдуллы Тукая):
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ____________ 201__г

Регистрационный No

Казань
2016

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Гилазов Т.Ш. кафедра татарской литературы отделение татарской филологии и культуры им.Г.Тукая , Tagir.Gilazov@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Сформировать у студентов комплексное представление об истории развития татарской литературы XIX века; охарактеризовать значение данной эпохи, продемонстрировать динамику процессов литературного развития; познакомить студентов с основными фактами жизни и творчества ведущих представителей татарской литературы XIX века, определить направление их творческой эволюции и идейно-эстетических особенностей, поэтики их наиболее значительных произведений.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел " Б3+.Б.1 Профессиональный" основной образовательной программы 032700.62 Филология и относится к базовой (общепрофессиональной) части. Осваивается на 1 курсе, 2 семестр.

Учебная дисциплина "История татарской литературы XIX века" входит в раздел "Б.3.+Б.1.2. Профессиональный цикл. Базовая часть" ФГОС-3 по направлению подготовки ВПО 032700 - "Филология".

Для изучения данной дисциплины необходимы компетенции, сформированные у обучающихся в результате освоения дисциплин ООП подготовки бакалавра филологии "Основы филологии", "Введение в литературоведение", "Татарское устное народное творчество", "История татарской литературы до XIX века".

Освоение дисциплины "История татарской литературы XIX века" является необходимой основой для последующего изучения дисциплины "История татарской литературы начало XX века", и дисциплин вариативной части профессионального цикла.

Дисциплина изучается во 2 семестре 1 курса обучения.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-1 (общекультурные компетенции)	владение культурой мышления; способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения
ПК-1 (профессиональные компетенции)	способность демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии
ПК-5 (профессиональные компетенции)	способность применять полученные знания в области теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

1) этапы историко-литературного процесса XIX века;

2) творчество ведущих татарских писателей XIX века, его оценку в литературоведении и критике;

3) содержание и художественные особенности произведений;

4) базовые теоретико-литературоведческие термины и понятия;

2. должен уметь:

1) анализировать литературное произведение как художественно-эстетическое явление;

2) характеризовать художественный мир писателя, своеобразие его мировоззрения, принадлежность к литературному направлению;

3) пользоваться научной и справочной литературой;

3. должен владеть:

1) литературоведческого анализа художественных текстов;

2) самостоятельного исследования литературного произведения;

владение культурой мышления; способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения (ОК-1);стремление к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства (ОК-6);

осознание социальной значимости своей профессии, высокая мотивация к профессиональной деятельности (ОК-8);

профессиональные:

способность демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии (ПК-1);

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины экзамен во 2 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Введение	2	1	2	12	0	контрольная работа

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
2.	Тема 2. Литература первой половины XIX века	2	2-6	10	10	0	отчет
3.	Тема 3. Литература второй половины XIX века.	2	7-16	6	12	0	письменная работа
.	Тема . Итоговая форма контроля	2		0	0	0	экзамен
	Итого			18	34	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Введение

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Әбелмәних Каргалый шигъриятенең идея-проблематикасы һәм сәнгати үзенчәлекләре. Габделҗәббар Кандалый шигъриятендә лирик мин. Яков Емельянов шигъриятенең идея-сәнгати үзенчәлекләре. Шакир Мөхәммәдов прозасында көлке тудыру алымнары.

практическое занятие (12 часа(ов)):

Гали Чокрый иҗатында жанрлар төрлелеге. Закир Һади әсәрләрендә кеше бәхете мәсьәләсе. XIX гасыр әдәбиятында шигъри хат жанры. Фатих Кәрими әсәрләрендә образ тудыру алымнары.

Тема 2. Литература первой половины XIX века

лекционное занятие (10 часа(ов)):

Шиһабеддин Мәрҗанинең мәгърифәтчелек эшчәнлеге. Гаяз Исхакыйның ?Ике йөз елдан соң инкыйраз? әсәрендә милләт проблемасы. Мифтахеддин Акмулла ? гыйлем, мәгърифәт җырчысы. Мәүлекәй Йомачиков иҗатында дастан жанры.

практическое занятие (10 часа(ов)):

Татар мәгърифәтчелек хәрәкәте формалашуда Х.Фәезхановның роле. Газизә Сәмитова әсәрләренең поэтик үзенчәлекләре. Г.Сәгъди хезмәтләрендә XIX гасыр әдәбияты тарихы.

Тема 3. Литература второй половины XIX века.

лекционное занятие (6 часа(ов)):

З.Бигиевнең ?Зур гөнаһлар? романында шәхес һәм тирәлек мәсьәләсе. Авторның әдәби-эстетик карашлары. XIX йөзнең беренче яртысында иҗтимагый-тарихи вакыйгалар һәм аларның әдәбият үсешенә тәэсире. Р.Фәхреддиннең (1859-1936) тормышы, гыйльми-мәдәни эшчәнлеге. Казанда университет ачылу һәм татар галимнәре эшчәнлеге. Татар телендә беренче китаплар басылу. Әһәмияте.

практическое занятие (12 часа(ов)):

Ф.Кәриминең (1870-1937) тормышы, күпкырлы эшчәнлеге. Сәяхәтнамәләре (?Аурупа сәяхәтнамәсе?, ?Кырымга сәяхәт?). М.Ивановның ?Татарская хрестоматия? җыентыгы. Халык авыз иҗаты һәм язма әдәбият үрнәкләре, рус теленнән тәрҗемәләр (?Иван Костин? хикәясе). Р.Фәхреддиннең ?Сәлимә...? әсәрендә мәгърифәтчелек карашларының татар шәкерте һәм Сәлимә образларында чагылышы. С.Кукляшевның ?Диване хикәяте татар? җыентыгы. Хрестоматиядә фольклор һәм язма әдәбият үрнәкләре. Әһәмияте. Ф.Кәриминең ?Салих бабайның өйләнүе? әсәрендә ике катламлылык. Салих бабай образ. Мәгърифәтчелек романтизмы үрнәге буларак ?Морза кызы Фатыйма?.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Введение	2	1	подготовка к контрольной работе	7	контрольная работа
2.	Тема 2. Литература первой половины XIX века	2	2-6	подготовка к отчету	6	отчет
3.	Тема 3. Литература второй половины XIX века.	2	7-16	подготовка к письменной работе	7	письменная работа
	Итого				20	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Рекомендуемые образовательные технологии: лекции, практические занятия, самостоятельная работа студентов, курсовая работа.

При проведении занятий используются активные и интерактивные формы занятий (семинары, коллоквиумы, проекты, мозговой штурм, разбор конкретных ситуаций и т.д.) в сочетании с внеаудиторной работой с целью формирования и развития профессиональных навыков обучающихся.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Введение

контрольная работа , примерные вопросы:

? ?XIX йөз татар әдәбияты? курсының максат-бурычлары. Әдәбият тарихындагы урыны. Төп этаплары. Бу өлкәдә хезмәт куйган галимнәр. ? З.Бигиевнең ?Зур гөнаһлар? романында шәхес һәм тирәлек мәсьәләсе. Авторның әдәби-эстетик карашлары. ? XIX йөзнең беренче яртысында иҗтимагый-тарихи вакыйгалар һәм аларның әдәбият үсешенә тәэсире. ? Р.Фәхреддиннең (1859-1936) тормышы, гыйльми-мәдәни эшчәнлеге. ? Казанда университет ачылу һәм татар галимнәре эшчәнлеге. Татар телендә беренче китаплар басылу. Әһәмияте.

Тема 2. Литература первой половины XIX века

отчет , примерные вопросы:

? Р.Фәхреддиннең ?Әсма...? повесте сюжет-композициясе. Әхлак, мәхәббәт, гаилә мәсьәләләренең үзенчәлекле бирелеше. Синкретик характеры. ? XIX йөзнең беренче яртысында иҗтимагый-фәлсәфи фикер үсеше. Г.Утыз Имәни һәм Г.Курсави карашлары. ? Ф.Кәриминең (1870-1937) тормышы, күпкырлы эшчәнлеге. Сәяхәтнамәләре (?Аурупа сәяхәтнамәсе?, ?Кырымга сәяхәт?). ? М.Ивановның ?Татарская хрестоматия? җыентыгы. Халык авыз иҗаты һәм язма әдәбият үрнәкләре, рус теленнән тәрҗемәләр (?Иван Костин? хикәясе). ? Р.Фәхреддиннең ?Сәлимә...? әсәрендә мәгърифәтчелек карашларының татар шәкерте һәм Сәлимә образларында чагылышы. ? С.Кукляшевның ?Диване хикәяте татар? җыентыгы. Хрестоматиядә фольклор һәм язма әдәбият үрнәкләре. Әһәмияте. ? Ф.Кәриминең ?Салих бабайның өйләнүе? әсәрендә ике катламлылык. Салих бабай образ. Мәгърифәтчелек романтизмы үрнәге буларак ?Морза кызы Фатыйма?.

Тема 3. Литература второй половины XIX века.

письменная работа , примерные вопросы:

? XIX йөзнең беренче яртысында әдәбият үсешенең төп юнәлешләре. ? Ф.Кәриминең ?Шәкерт илә студент? әсәрендә җәдитчелек һәм кадимчелек каршылыгы. Әдәби детальләрнең роле. ? З.Һадиның (1863-1933) ?Бәхетле кыз?, ?Бәхетсез кыз? әсәрләрендә хатын-кыз язмышының үзенчәлекле хәл ителеше. ? Ә.Каргалый (1782-1833 елдан соң) иҗатында дини-суфичыл, әхлакый һәм дөньяви мотивларның үзара бәйләнеп килүе. Күңел лирикасы үрнәкләре (?Тәрҗемәи хаҗи Әбелмәних...?, ?Сахрада?, ?Мәдхе рәсүл? һ.б.) ? З.Һадиның ?Җиһанша хәзрәт? повестенең биографизм принцибына нигезләнүе. Әсәрдә иҗтимагый-социаль шартларны тәнкыйтьләү. Төп образлар. Сурәтләү алымнары. ? Һ.Салихов (1794-1867) иҗатында суфичыл мотвлар, әдәп-тәрбия, шәхес һәм тирәлек мәсьәләләре бирелеше (?Тәндә җаным...?, ?Мәҗмәгыль әдәб? җыентыгы һ.б.).

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к экзамену:

Оценочные средства составляются преподавателем самостоятельно при ежегодном обновлении банка средств. Количество вариантов зависит от числа обучающихся.

По первому разделу

Вопросы контрольных работ:

1. XIX йөзнең беренче яртысында поэзия үсеше (гомуми күзәтү характерында).
2. Муса Акъегетзадәнең "Хисамеддин менла" повестендә образлар системасы.
3. XIX гасырның беренче яртысында иҗтимагый-мәдәни тормыш һәм әдәби хәрәкәт.
4. Шәмседдин Зәки шигъриятендә төп мотивлар.
5. Беренче татар хрестоматияләре.

По второму разделу

Тест:

1. Беренче татар хрестоматиясен төзүче:

а) Ф.Кәрими в) М.Иванов

б) Г.У.Имәни г) Ә.Каргалый

2. XIX йөзнең I яртысында яшәгән, иҗатында дөньяви мотивлар аеруча тулы чагылыш тапкан әдип:

а) Ш.Зәки в) Г.Чокрый

б) М.Акмулла г) Г.Кандалый

3. З.Бигиевнең "Зур гөнаһлар" әсәрендә булмаган герой:

а) Маһруй в) Габделгафур

б) Әсма г) Җиһангир

4. Каюм Насыйриның яшәгән еллары:

а) 1825-1902 в) 1800-1875

б) 1792-1861 г) 1821-1900

5. Фатих Халиди пьесасы:

а) "Бичара кыз" в) "Комедия Чистайда"

б) "Беренче театр" г) "Морад Сәлимов"

6. Түбәндәге авторларны һәм әсәрләрне туры китерегез

а) Р.Фәхреддин а) "Өч хатын белән тормыш"

б) Ф.Кәрими б) "Җәһаләт яхуд Галиәкбәр агай"

в) Г.Исхакый в) "Салих бабайның өйләнүе"

г) Ш.Мөхәммәдев г) "Әсма яки гамәл вә җәза"

7. "Сүз чыгар шагыйрьләрдән хикмәт белән..." шигъри юлларының авторы:

а) Г.Чокрый в) Г.Кандалый

б) М.Акмулла г) Я.Емельянов

8. XIX йөзнең икенче яртысында мәхәббәт дастаннары иҗат итүче автор:

а) Г.Сәмитова в) Б.Вәисов

б) Г.Чокрый г) Ә.У.-Кормаши

9. Түбәндәге үзенчәлекләр кайсы әдәби агымга хас:

- башкалардан аерылып торган уңай герой үзәктә тора;

- мәхәббәт тарихы мәгърифәтчелек мәсьәләләре белән үрелеп бара;

- геройлар ямьсез, бозык тормыштан, яшәештән читкә качып бәхетле булырга омтыла;

- лирик-психологик кичерешләргә киң урын бирелә; вакыйгалар, гадәттә, этнографик күренешләр, пейзаж фонында бара;

а) мәгърифәтчелек романтизмы в) тәнкыйди реализм

б) мәгърифәтчелек реализмы г) социалистик реализм

10. Әсәрләрнең жанрын туры китереп языгыз:

а) "Салих бабайның өйләнүе" а) роман

б) "Зур гөнаһлар" б) драма

в) "Өч хатын белән тормыш" в) повесть

г) "Җиһанша хәзрәт" г) хикәя

11. Җәдитчелек хәрәкәтенең идеологы:

а) Ш.Мәрҗани в) К.Насыйри

б) И.Гаспралы г) Х.Фәезханов

12. "Мәдхе Казан" әсәренең авторы:

а) Ш.Мәрҗани в) Г.Ильяси

б) Г.Чокрый г) Б.Вәисов

13. Татар әдәбиятында беренче сәхнә әсәре:

а) "Беренче театр" в) "Бичара кыз"

б) "Рәдде бичара кыз" г) "Комедия Чистайда"

14. XIX йөз әдәбиятын өйрәнүгә зур өлеш керткән галим:

а) А.Әхмәдуллин в) М.Гайнетдин

б) Ә.Кәримуллин г) Т.Галиуллин

15. "Кайгы", "Әләк", "Ярлы тормыш" шигырьләренең авторы:

а) Б.Вәисов в) Г.Сәмитова

б) Һ.Салихов г) Я.Емельянов

16. Мәгърифәтчелек реализмына хас билге түгел:

а) сыйнфый көрәшкә чакыру в) шәхес иреген яклау

б) гаилә тәрбиясенә зур урын бирү г) белем-мәгърифәт культы

17. Татар әдәбиятында беренчеләрдән булып халыкчылык идеясен чагылдырган әдип:

а) М.Акъегетзадә в) Ф.Кәрими

б) Ш.Мөхәммәдев г) З.Бигиев

18. Авторга нисбәтле түбәндәге исемлектән артыкны билгеләгез:

а) "Кырык бакча" в) "Әбугалисина кыйссасы"

б) "Кырык вәзир кыйссасы" г) "Мең дә бер кичә"

19. XIX гасырның I яртысында яшәп иҗат иткән, беренче шигъри сәяхәтнамә үрнәген биргән автор:

а) Г.Кандалый в) Һ.Салихов

б) Ә.Каргалый г) Г.Чокрый

20. Детектив жанрга караган әсәр:

а) "Мәгъсүм" в) "Меңнәр яки гүзәл кыз Хәдичә"
б) "Морза кызы Фатыйма" г) "Әсма яки гамәл вә җәза"

21. "Аурупа сәяхәтнамәсе"нең авторы:
а) Г.Чокрый в) Ф.Кәрими
б) З.Бигиев г) З.Һади

22. З.Һадиның яшәгән еллары:
а) 1863-1933 в) 1878-1954
б) 1879-1933 г) 1803-1876

23. Иҗатында рус әдәбияты традицияләренә мөрәҗәгать иткән автор:
а) М.Акмулла в) Б.Вәисов
б) Г.Рәхмәтуллина г) Я.Емельянов

24. "Современник" журналында басылга татарлар тормышына кагылышлы мәкалә авторы:
а) В.Панаев в) А.Чехов
б) П.Пашино г) И.Никитин

25. XIX йөздә Казан университетында укыткан татар галиме:
а) И.Гаспралы в) Г.Курсави
б) М.Мәхмүдов г) Ш.Мәрҗани

26. Татар әдәбиятында беренче пьеса авторы:
а) Г.Камал в) Г.Ильяси
в) Г.Исхакый г) Ф.Халиди

27. "Мәҗмәгыль-әдәб" җыентыгының авторы:
а) Г.Кандалый в) Һ.Салихов
б) Ш.Зәки г) Ә.Каргалый

28. Иҗтимагый-мәдәни эчтәлекле "Шура" журналының мөхәррире:
а) Ф.Кәрими в) Р.Фәхреддин
б) С.Максуди г) Г.Исхакый

29. Искелек, торгынлыкны аеруча көчле тәнкыйтьләгән әсәр:
а) "Салих бабайның өйләнүе" в) "Меңнәр яки гүзәл кыз Хәдичә"
б) "Морза кызы Фатыйма" г) "Җәһаләт яхуд Галиәкбәр агай"

30. Ш.Мөхәммәдевне башка әдипләрдән аерып торучы тема
а) иске карашлы руханиларны фаш итү;
б) хатын-кыз язмышын алгы планга куеп сурәтләү;
в) татар сәүдә буржуазиясен тәнкыйтьләү;
г) белем-гыйлем, мәгърифәткә өндәү;

31. Г.Ибраһимов "Таңыбыз чулпаны" дип атаган шәхес:
а) Ш.Мәрҗани в) К.Насыйри
б) Г.Исхакый г) Х.Фәезханов

32. Казанда "Азия" басмаханәсе ачылган ел:
а) 1861 в) 1804
б) 1800 г) 1812

33. Заһир Бигиев "Зур гөнаһлар" әсәрендә "олуг юрист"
а) Ибраһим Галиев в) Габделгафур
б) Ягъкуб Галиев г) Җиһангир

34. Габдулла Тукай шагыйрьләребез тәсбих тезмәсенең "Мәрьям анасы" дип атаган шагыйрь:
а) Г.Кандалый в) Ә.Каргалый

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

б) Ә.Уразаев-Кормаши г) Ш.Зәки

35. Оренбургта тумаган әдип:
а) Ә.Каргалый в) Һ.Салихов
б) Ш.Зәки г) М.Юмачиков

Примерная тематика курсовых работ:
1. Әбелмәних Каргалый шигъриятенең идея-проблематикасы һәм сәнгати үзенчәлекләре.
2. Габделҗәббар Кандалый шигъриятендә лирик мин.
3. Яков Емельянов шигъриятенең идея-сәнгати үзенчәлекләре.
4. Шакир Мөхәммәдов прозасында көлке тудыру алымнары.
5. Гали Чокрый иҗатында жанрлар төрлелеге.
6. Закир Һади әсәрләрендә кеше бәхете мәсьәләсе.
7. XIX гасыр әдәбиятында шигъри хат жанры.
8. Фатих Кәрими әсәрләрендә образ тудыру алымнары.
9. Шиһабеддин Мәрҗанинең мәгърифәтчелек эшчәнлеге.
10. Гаяз Исхакыйның "Ике йөз елдан соң инкыйраз" әсәрендә милләт проблемасы.
11. Мифтахеддин Акмулла - гыйлем, мәгърифәт җырчысы.
12. Мәүлекәй Йомачиков иҗатында дастан жанры.
13. Татар мәгърифәтчелек хәрәкәте формалашуда Х.Фәезхановның роле.
14. Газизә Сәмитова әсәрләренең поэтик үзенчәлекләре.
15. Г.Сәгъди хезмәтләрендә XIX гасыр әдәбияты тарихы.

Тема 1. Введение

контрольная работа , примерные вопросы:

? ?XIX йөз татар әдәбияты? курсының максат-бурычлары. Әдәбият тарихындагы урыны. Төп этаплары. Бу өлкәдә хезмәт куйган галимнәр. ? З.Бигиевнең ?Зур гөнаһлар? романында шәхес һәм тирәлек мәсьәләсе. Авторның әдәби-эстетик карашлары. ? XIX йөзнең беренче яртысында иҗтимагый-тарихи вакыйгалар һәм аларның әдәбият үсешенә тәэсире. ? Р.Фәхреддиннең (1859-1936) тормышы, гыйльми-мәдәни эшчәнлеге. ? Казанда университет ачылу һәм татар галимнәре эшчәнлеге. Татар телендә беренче китаплар басылу. Әһәмияте.

Тема 2. Литература первой половины XIX века

отчет , примерные вопросы:

? Р.Фәхреддиннең ?Әсма...? повесте сюжет-композициясе. Әхлак, мәхәббәт, гаилә мәсьәләләренең үзенчәлекле бирелеше. Синкретик характеры. ? XIX йөзнең беренче яртысында иҗтимагый-фәлсәфи фикер үсеше. Г.Утыз Имәни һәм Г.Курсави карашлары. ? Ф.Кәриминең (1870-1937) тормышы, күпкырлы эшчәнлеге. Сәяхәтнамәләре (?Аурупа сәяхәтнамәсе?, ?Кырымга сәяхәт?). ? М.Ивановның ?Татарская хрестоматия? җыентыгы. Халык авыз иҗаты һәм язма әдәбият үрнәкләре, рус теленнән тәрҗемәләр (?Иван Костин? хикәясе). ? Р.Фәхреддиннең ?Сәлимә...? әсәрендә мәгърифәтчелек карашларының татар шәкерте һәм Сәлимә образларында чагылышы. ? С.Кукляшевның ?Диване хикәяте татар? җыентыгы. Хрестоматиядә фольклор һәм язма әдәбият үрнәкләре. Әһәмияте. ? Ф.Кәриминең ?Салих бабайның өйләнүе? әсәрендә ике катламлылык. Салих бабай образ. Мәгърифәтчелек романтизмы үрнәге буларак ?Морза кызы Фатыйма?.

Тема 3. Литература второй половины XIX века.

письменная работа , примерные вопросы:

? XIX йөзнең беренче яртысында әдәбият үсешенең төп юнәлешләре. ? Ф.Кәриминең ?Шәкерт илә студент? әсәрендә җәдитчелек һәм кадимчелек каршылыгы. Әдәби детальләрнең роле. ? З.Һадиның (1863-1933) ?Бәхетле кыз?, ?Бәхетсез кыз? әсәрләрендә хатын-кыз язмышының үзенчәлекле хәл ителеше. ? Ә.Каргалый (1782-1833 елдан соң) иҗатында дини-суфичыл, әхлакый һәм дөньяви мотивларның үзара бәйләнеп килүе. Күңел лирикасы үрнәкләре (?Тәрҗемәи хаҗи Әбелмәних...?, ?Сахрада?, ?Мәдхе рәсүл? һ.б.) ? З.Һадиның ?Җиһанша хәзрәт? повестенең биографизм принцибына нигезләнүе. Әсәрдә иҗтимагый-социаль шартларны тәнкыйтьләү. Төп образлар. Сурәтләү алымнары. ? Һ.Салихов (1794-1867) иҗатында суфичыл мотвлар, әдәп-тәрбия, шәхес һәм тирәлек мәсьәләләре бирелеше (?Тәндә җаным...?, ?Мәҗмәгыль әдәб? җыентыгы һ.б.).

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к экзамену:

Оценочные средства составляются преподавателем самостоятельно при ежегодном обновлении банка средств. Количество вариантов зависит от числа обучающихся.

По первому разделу

Вопросы контрольных работ:

1. XIX йөзнең беренче яртысында поэзия үсеше (гомуми күзәтү характерында).
2. Муса Акъегетзадәнең "Хисамеддин менла" повестендә образлар системасы.
3. XIX гасырның беренче яртысында иҗтимагый-мәдәни тормыш һәм әдәби хәрәкәт.
4. Шәмседдин Зәки шигъриятендә төп мотивлар.
5. Беренче татар хрестоматияләре.

По второму разделу

Тест:

1. Беренче татар хрестоматиясен төзүче:

а) Ф.Кәрими в) М.Иванов

б) Г.У.Имәни г) Ә.Каргалый

2. XIX йөзнең I яртысында яшәгән, иҗатында дөньяви мотивлар аеруча тулы чагылыш тапкан әдип:

а) Ш.Зәки в) Г.Чокрый

б) М.Акмулла г) Г.Кандалый

3. З.Бигиевнең "Зур гөнаһлар" әсәрендә булмаган герой:

а) Маһруй в) Габделгафур

б) Әсма г) Җиһангир

4. Каюм Насыйриның яшәгән еллары:

а) 1825-1902 в) 1800-1875

б) 1792-1861 г) 1821-1900

5. Фатих Халиди пьесасы:

а) "Бичара кыз" в) "Комедия Чистайда"

б) "Беренче театр" г) "Морад Сәлимов"

6. Түбәндәге авторларны һәм әсәрләрне туры китерегез

а) Р.Фәхреддин а) "Өч хатын белән тормыш"

б) Ф.Кәрими б) "Җәһаләт яхуд Галиәкбәр агай"

в) Г.Исхакый в) "Салих бабайның өйләнүе"

г) Ш.Мөхәммәдев г) "Әсма яки гамәл вә җәза"

7. "Сүз чыгар шагыйрьләрдән хикмәт белән..." шигъри юлларының авторы:

а) Г.Чокрый в) Г.Кандалый

б) М.Акмулла г) Я.Емельянов

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

8. XIX йөзнең икенче яртысында мәхәббәт дастаннары иҗат итүче автор:
а) Г.Сәмитова в) Б.Вәисов
б) Г.Чокрый г) Ә.У.-Кормаши

9. Түбәндәге үзенчәлекләр кайсы әдәби агымга хас:
- башкалардан аерылып торган уңай герой үзәктә тора;
- мәхәббәт тарихы мәгърифәтчелек мәсьәләләре белән үрелеп бара;
- геройлар ямьсез, бозык тормыштан, яшәештән читкә качып бәхетле булырга омтыла;
- лирик-психологик кичерешләргә киң урын бирелә; вакыйгалар, гадәттә, этнографик күренешләр, пейзаж фонында бара;
а) мәгърифәтчелек романтизмы в) тәнкыйди реализм
б) мәгърифәтчелек реализмы г) социалистик реализм

10. Әсәрләрнең җанрын туры китереп языгыз:
а) "Салих бабайның өйләнүе" а) роман
б) "Зур гөнаһлар" б) драма
в) "Өч хатын белән тормыш" в) повесть
г) "Җиһанша хәзрәт" г) хикәя

11. Җәдитчелек хәрәкәтенең идеологы:
а) Ш.Мәрҗани в) К.Насыйри
б) И.Гаспралы г) Х.Фәезханов

12. "Мәдхе Казан" әсәренең авторы:
а) Ш.Мәрҗани в) Г.Ильяси
б) Г.Чокрый г) Б.Вәисов

13. Татар әдәбиятында беренче сәхнә әсәре:
а) "Беренче театр" в) "Бичара кыз"
б) "Рәдде бичара кыз" г) "Комедия Чистайда"

14. XIX йөз әдәбиятын өйрәнүгә зур өлеш керткән галим:
а) А.Әхмәдуллин в) М.Гайнетдин
б) Ә.Кәримуллин г) Т.Галиуллин

15. "Кайгы", "Әләк", "Ярлы тормыш" шигырьләренең авторы:
а) Б.Вәисов в) Г.Сәмитова
б) Һ.Салихов г) Я.Емельянов

16. Мәгърифәтчелек реализмына хас билге түгел:
а) сыйнфый көрәшкә чакыру в) шәхес иреген яклау
б) гаилә тәрбиясенә зур урын бирү г) белем-мәгърифәт культы

17. Татар әдәбиятында беренчеләрдән булып халыкчылык идеясен чагылдырган әдип:
а) М.Акъегетзадә в) Ф.Кәрими
б) Ш.Мөхәммәдев г) З.Бигиев

18. Авторга нисбәтле түбәндәге исемлектән артыкны билгеләгез:
а) "Кырык бакча" в) "Әбугалисина кыйссасы"
б) "Кырык вәзир кыйссасы" г) "Мең дә бер кичә"

19. XIX гасырның I яртысында яшәп иҗат иткән, беренче шигъри сәяхәтнамә үрнәген биргән автор:
а) Г.Кандалый в) Һ.Салихов
б) Ә.Каргалый г) Г.Чокрый

20. Детектив жанрга караган әсәр:

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

а) "Мәгъсүм" в) "Меңнәр яки гүзәл кыз Хәдичә"
б) "Морза кызы Фатыйма" г) "Әсма яки гамәл вә җәза"

21. "Аурупа сәяхәтнамәсе"нең авторы:
а) Г.Чокрый в) Ф.Кәрими
б) З.Бигиев г) З.Һади

22. З.Һадиның яшәгән еллары:
а) 1863-1933 в) 1878-1954
б) 1879-1933 г) 1803-1876

23. Иҗатында рус әдәбияты традицияләренә мөрәҗәгать иткән автор:
а) М.Акмулла в) Б.Вәисов
б) Г.Рәхмәтуллина г) Я.Емельянов

24. "Современник" журналында басылга татарлар тормышына кагылышлы мәкалә авторы:
а) В.Панаев в) А.Чехов
б) П.Пашино г) И.Никитин

25. XIX йөздә Казан университетында укыткан татар галиме:
а) И.Гаспралы в) Г.Курсави
б) М.Мәхмүдов г) Ш.Мәрҗани

26. Татар әдәбиятында беренче пьеса авторы:
а) Г.Камал в) Г.Ильяси
в) Г.Исхакый г) Ф.Халиди

27. "Мәҗмәгыль-әдәб" җыентыгының авторы:
а) Г.Кандалый в) Һ.Салихов
б) Ш.Зәки г) Ә.Каргалый

28. Иҗтимагый-мәдәни эчтәлекле "Шура" журналының мөхәррире:
а) Ф.Кәрими в) Р.Фәхреддин
б) С.Максуди г) Г.Исхакый

29. Искелек, торгынлыкны аеруча көчле тәнкыйтьләгән әсәр:
а) "Салих бабайның өйләнүе" в) "Меңнәр яки гүзәл кыз Хәдичә"
б) "Морза кызы Фатыйма" г) "Җәһаләт яхуд Галиәкбәр агай"

30. Ш.Мөхәммәдевне башка әдипләрдән аерып торучы тема
а) иске карашлы руханиларны фаш итү;
б) хатын-кыз язмышын алгы планга куеп сурәтләү;
в) татар сәүдә буржуазиясен тәнкыйтьләү;
г) белем-гыйлем, мәгърифәткә өндәү;

31. Г.Ибраһимов "Таңыбыз чулпаны" дип атаган шәхес:
а) Ш.Мәрҗани в) К.Насыйри
б) Г.Исхакый г) Х.Фәезханов

32. Казанда "Азия" басмаханәсе ачылган ел:
а) 1861 в) 1804
б) 1800 г) 1812

33. Заһир Бигиев "Зур гөнаһлар" әсәрендә "олуг юрист"
а) Ибраһим Галиев в) Габделгафур
б) Ягъкуб Галиев г) Җиһангир

34. Габдулла Тукай шагыйрьләребез тәсбих тезмәсенең "Мәрьям анасы" дип атаган шагыйрь:
а) Г.Кандалый в) Ә.Каргалый

б) Ә.Уразаев-Кормаши г) Ш.Зәки

35. Оренбургта тумаган әдип:
а) Ә.Каргалый в) Һ.Салихов
б) Ш.Зәки г) М.Юмачиков

Примерная тематика курсовых работ:
1. Әбелмәних Каргалый шигъриятенең идея-проблематикасы һәм сәнгати үзенчәлекләре.
2. Габделҗәббар Кандалый шигъриятендә лирик мин.
3. Яков Емельянов шигъриятенең идея-сәнгати үзенчәлекләре.
4. Шакир Мөхәммәдов прозасында көлке тудыру алымнары.
5. Гали Чокрый иҗатында жанрлар төрлелеге.
6. Закир Һади әсәрләрендә кеше бәхете мәсьәләсе.
7. XIX гасыр әдәбиятында шигъри хат жанры.
8. Фатих Кәрими әсәрләрендә образ тудыру алымнары.
9. Шиһабеддин Мәрҗанинең мәгърифәтчелек эшчәнлеге.
10. Гаяз Исхакыйның "Ике йөз елдан соң инкыйраз" әсәрендә милләт проблемасы.
11. Мифтахеддин Акмулла - гыйлем, мәгърифәт җырчысы.
12. Мәүлекәй Йомачиков иҗатында дастан жанры.
13. Татар мәгърифәтчелек хәрәкәте формалашуда Х.Фәезхановның роле.
14. Газизә Сәмитова әсәрләренең поэтик үзенчәлекләре.
15. Г.Сәгъди хезмәтләрендә XIX гасыр әдәбияты тарихы.

7.1. Основная литература:

1. Гайнуллин М.Х. Татар әдәбияты. XIX йөз. - Казан: Тат. кит.нәшр., 1968. - 687 б.
2. Татар әдәбияты тарихы. Алты томда. 2 том. XIX йөз әдәбияты. - Казан: Тат. кит. нәшр., 1985. - 563 б.

7.2. Дополнительная литература:

1. Әдәбият белеме: Терминнар һәм төшенчәләр сүзлеге. - Казан: Мәгариф, 2007. - 231 б.
2. Бәширов Ф. XX йөз башы татар прозасы. - Казан: Фикер, 2002. - 287 б.
3. Валидов Дж. Очерк истории образованности татар. - Казань: Иман, 1998. - 159 с.
4. Гайнетдинов М. Мәгърифәтче әдип // Мирас. - 1995. - � 7-8. - 65-76 б.
5. Гайнетдинов М. Бишенче ел әдибе // Казан утлары. - 1983. - � 11. - 166-169 б.
6. Гайнуллин М.Х. Татар әдипләре. - Казан: Тат.кит.нәшр., 1978. - 280 б.
7. Ганиева Р. Каюм бабабыз // Мәгариф. - 1996. - � 11. - 17-18 б.
8. Госманов М. Кандалый: яңага таба борылыш // Мирас. - 1997. - � 7. - 7-24 б.
9. Гомәров И.Г. Мәгърифәт җырчысы: Гали Чокрыйның тормыш һәм иҗат сәхифәләре. - Казан: РИЦ "Школа", 2006. - 144 б.
10. Гомәров И.Г. Яков Емельянов иҗатын өйрәнү юлында / Фәнни язмалар - 2008. - Казан: Ихлас, 2010. - Б. 56-59.
11. Гомәров И.Г. Мәүлекәй Йомачиков әсәрләренең идея-сәнгати үзенчәлекләре / Глобальләштерү шартларында туган телне һәм мәдәниятләрне саклау проблемалары. - Казан, 2009. - 337-339 б.
12. Глухов М. "Егылмас инде сыналган җан..."(Шагыйрь Яков Емельяновның тууына 125 ел тулу уңае белән) // Казан утлары. - 1973. - � 3. - 167-170 б.
13. Гайнетдин М. Хакыйкать юлыннан. - Казан: Тат.кит.нәшр., 2001. - 319 б.
14. Закирҗанов Ә.М. Заманыбыз тәрәккыят заманыдыр / Казан утлары. - 2005. - �5. - Б. 180-185.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

15. Закирҗанов Ә.М. Яңарыш юлыннан. - Казан: Татар.кит.нәшр., 2008. - 303 б.

16. Ибрагим Т.К., Султанов Ф.М., Юзеев А.Н. Татарская религиозно-философская мысль в общемусульманском контексте. - Казань: Татар.кн.изд-во, 2002. - 239 с.

17. Исхаков Д. Феномен татарского джадидизма: введение к социокультурному осмыслению. - Казань: Иман, 1997. - 79 с.

18. Каримуллин А. У истоков татарской книги. - Казань: Тат.кн.изд-во, 1971. - 223 с.

19. Каюм Насыйри. Сайланма әсәрләр. Дүрт томда. 3 т. - Казан: Татар. кит. нәшр., 2006. - 384 б.

20. Каюм Насыйри. Сайланма әсәрләр. Дүрт томда. 4 т. - Казан: Татар. кит. нәшр., 2007. - 350 б.

21. Кәрими Фатыйх. Фәнни-биографик җыентык. - Казан: Рухият, 2000. - 317 б.

22. Кемпер М. Суфии и Ученые в Татарстане и Башкортостане. Исламский дискурс под русским господством / Пер. с немецкого. - Казань: Российский исламский университет, 2008. - 675 с.

23. Миңнегулов Х.Й. Дөньяда сүземез бар... - Казан: Тат.кит.нәшр., 1999. - 336 б.

24. Миңнегулов Х., Садретдинов Ш. XIX йөз татар әдәбияты ядкярләре. - Казан университеты нәшрияты, 1982. - 141 б.

25. Миңнегулов Х., Садретдинов Ш. XIX йөз татар хрестоматияләре. - Казан университеты нәшрияты, 1982. - 134 б.

26. Миңнегулов Х. Шагыйрь Г.Кандалый иҗаты // Татарстан. - 1995. - �7-8. - 116-124 б.

27. Миңнегулов Х. "Исмең синең милләт яшәдекчә яшәр..." // Мирас. - 1995. - � 11-12. - 38-47 б.

28. Миңнегулов Х. Татар реализм әдәбиятының атасы // Татарстан. - 1996. - � 5. - 47-50 б.

29. Михайлова С. Казанский университет в духовной культуре народов Востока России (XIX век). - Казань: Изд-во Казанского университета, 1991. - 360 с.

30. Мөхәммәтшин З. Фатих Халидинең иҗат мирасы. - Казан: Таң-Заря, 2001. - 160 б.

31. Нигматуллина Ю.Г. Типы культур и цивилизаций в историческом развитии татарской и русской литератур. - Казань: Фән, 1997. - 191 с.

32. Сибгатуллина Ә. Суфичылык серләре. - Казан: Матбугат йорты, 1998. - 368 б.

33. Сибгатуллина Ә. Иляһи гашыйклар юлыннан (суфичылык буенча очерклар). - Казан: Кыйбла, 1999. - 144 б.

34. Сибгатуллина М. Фатыйх Кәрими: әдип һәм публицист. - Казан: Сүз, 2007. - 138 б.

35. Татар әдәбияты тарихыннан программа. II кисәк. XIX йөз әдәбияты. Төзүчесе - Ә.М.Закирҗанов. - Казан, 2000. - 34 б.

36. Ризаэтдин Фәхретдин. Фәнни-биографик җыентык. - Казан: Рухият, 1999. - 224 б.

37. Исмаил Төрек оглы. Муса Акъегетадә Төркиядә // Гасырлар авазы. - 1998. - � 1-2. - 137-142 б.

38. Хабутдинов А. От общины к нации: татары на пути от средневековья к новому времени. - Казань: Татар.кн.изд-во, 2008. - 214 с.

39. Харрасова Р.Ф. Әдәби бәйләнешләр яктылыгында. - Казан: РПФ "Гарт", 2002. - 261 б.

40. Хөсәен Фәезханов. Тарихи-документаль җыентык. Төз.-авт. Р.Мәрдәнов. - Казан: Җыен, 2007. - 704 б.

41. Юзеев А. Татарская философская мысль конца 18-19 вв. - Казань: Тат.кн.изд-во, 2001. - 192 с.

7.3. Интернет-ресурсы:

База данных - East View

Библиороссика - www.BiblioRossica.com

Книгофонд - knigafund.ru

Научная электронная библиотека - eLIBRARY.RU

Университетская библиотека онлайн - http://www.biblioclub.ru

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "История татарской литературы XIX века" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Компьютерный класс, оргтехника, теле- и аудиоаппаратура (всё - в стандартной комплектации для практических занятий и самостоятельной работы); доступ к сети Интернет (во время самостоятельной подготовки и на практических занятиях).

При использовании электронных изданий каждый обучающийся обеспечивается рабочим местом в компьютерном классе с выходом в Интернет.

Рабочие места, предоставляемые студентам, обеспечиваются необходимым комплектом лицензионного программного обеспечения.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 032700.62 "Филология" и профилю подготовки Прикладная филология (Татарский язык и литература, арабский язык) .

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Автор(ы):
Гилазов Т.Ш. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

Рецензент(ы):
Миннегулов Х.Ю. ____________________
"__" _________ 201 __ г.